

*Лазарєв В. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Харківського національного університету внутрішніх справ,
judge2101@gmail.com*

ВИМОГИ ДО ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ

На сьогодні, категорія «правові позиції» є доволі витребуваною, як в теорії, так і на практиці, загально визнаною у вітчизняній науці, але з різними підходами до її розуміння [1, с. 17]. Зокрема, правові позиції, на думку П. Ткачук, слід розуміти як певні правові погляди, певне розуміння правової ситуації [2, с. 10]. Також, у юридичній літературі ми зустрічаємо й наступні підходи до розуміння цього явища: оцінка правової реальності, система правових аргументів, що лежать в основі законотворчої, судової та іншої правозастосовної діяльності; логіко-мовні конструкції, що виражають відношення суб'єкта до правових явищ і процесів; оцінка актів і дій в одній колізійній ситуації, стійко повторювана в аналогічних ситуаціях, діях і актах; усвідомлена, мотивована і публічно виражена (продемонстрована) переконаність суб'єкта (суб'єктів) в істинності свого розуміння проблем правової дійсності, їх окремих форм і проявів, шляхів ефективного вирішення. Правова позиція постає як специфічний соціальний орієнтир, який вказує вектор провідних тенденцій в юридичній сфері; відповідним чином усвідомлене, мотивоване і зовні виражене положення щодо дозволу того чи іншого юридичного питання, ситуації й іншого [1, с. 17]. Отже, під правовими позиціями слід розуміти не лише остаточний варіант рішення (в широкому розумінні), але і систему правових аргументів, які використовувалися для його обґрунтування, сутність розглянутої проблеми і висновки [3, с. 153]. Проте, слід зазначити, що для правильного формування правової позиції, її правильної реалізації, її слід чітко сформулювати, дотримуючись ряду вимог. Водночас, слід зазначити, що наукових доробок у означеному напрямі не проводилося. Зважаючи на це, метою дослідження виступає окреслення основних вимог, до формування правових позицій.

З метою ефективного застосування правових позицій, при їх формуванні, слід дотримуватися ряду вимог. Зокрема, необхідно враховувати актуальні законодавчі норми та стандарти, забезпечувати логічність та консистентність аргументації. Також важливо забезпечити юридичну обґрунтованість, враховуючи попередні судові рішення та міжнародні

стандарти. Крім того, правові позиції повинні бути зрозумілими та доступними для всіх зацікавлених сторін, сприяти реалізації прав та свобод громадян, а також враховувати специфіку сучасних викликів та тенденцій у правовому середовищі. Наголошується, що збалансований та прозорий підхід до формулювання правових позицій сприятиме їх ефективному впровадженню та використанню в рамках правової системи.

Розглядаючи це питання більш детально, варто зазначити, що правова позиція повинна мати надійне юридичне обґрунтування та повинна суворо слідувати чинному законодавству. Це є необхідною передумовою для надання позиції легітимності та викликає довіру до правових актів. Чітке юридичне обґрунтування визначає коректність та виправданість певної правової позиції в контексті чинного законодавства. Відповідність нормам закону гарантує, що позиція має законне підґрунтя, що, в свою чергу, сприяє створенню легітимного та авторитетного правового рішення. Це є важливим аспектом у формуванні правових стандартів та забезпеченні їхньої прийнятності для суспільства.

Правові позиції мають бути не лише юридично обґрунтованими, але й логічними та відповідати системі права в цілому. Лише такий підхід забезпечує стабільність та прогнозованість в правовій системі, допомагає уникнути суперечностей та непорозумінь. Логічність правових позицій визначає послідовність їх викладу, що сприяє їх сприйняттю та розумінню. Коли позиції логічно вписуються в рамки системи права, це сприяє не лише їх реалізації, а й утриманню консистентності всієї правової структури.

Співвідношення правових позицій з загальною системою права необхідно для уникнення розбіжностей та забезпечення юридичної єдності. Такий підхід гарантує, що рішення, прийняті на основі правових позицій, не порушують загальних принципів та норм правової системи, що забезпечує стабільність та довіру до правового порядку.

Достовірність вимагає точності та об'єктивності в представленні інформації та аргументації. Недостовірність може призвести до втрати довіри громадськості та ставити під сумнів всю правову концепцію. Об'єктивність, у свою чергу, передбачає відсутність упередженості та несприйнятливості до власних переконань чи інтересів. Відхилення від об'єктивності може призвести до сперечань та непорозумінь, що загрожує стабільності та прийняттю правових рішень.

Юридична чистота передбачає, що кожна правова позиція не лише відповідає чинному законодавству, а й враховує всі його нюанси та вимоги. Це забезпечує законність та виключає ризик протиріччя закону.

Адаптація до міжнародних норм та швидких змін є необхідною у сучасному світі для забезпечення стабільності та ефективності. Правові позиції повинні відзначатися відкритістю до узгодження з міжнародними

стандартами та готовністю адаптуватися до нових реалій. Це важливо не лише для забезпечення сумісності зі світовим співтовариством, але й для забезпечення ефективного функціонування суспільства в умовах постійних змін та викликів.

Практична реалізація правових принципів вимагає не лише їх логічної консистентності, але і врахування конкретних умов і потреб суспільства. Добре обґрунтована теорія повинна відображати реальність та враховувати можливі виклики під час реалізації. Успішна практична реалізація правових принципів може вимагати ефективної системи виконання, добре розроблених механізмів забезпечення дотримання правил, а також залучення громадськості і зацікавлених сторін. Це може також включати в себе постійний моніторинг і оновлення законодавства для відповідності умовам, які змінюються.

Спрямування правових позицій на конкретні завдання визначає їхню практичну значущість. Це може включати в себе захист прав і свобод громадян, забезпечення рівності перед законом, регулювання економічної діяльності, збереження природних ресурсів, боротьбу з корупцією та забезпечення соціальної справедливості.

Висновки. Дослідивши особливості правових позицій, можемо зазначити, що при формуванні «правової позиції» слід дотримуватися правил законності (правова позиція повинна відповідати законам та нормативам, бути в рамках чинного законодавства), юридичної обґрунтованості (правова позиція повинна мати чітке юридичне обґрунтування, базуватися на законах, судовій практиці та інших джерелах права), логічності (всі аспекти правової позиції повинні бути логічно зв'язаними та послідовними), системності (правова позиція має вписуватися в систему права, брати до уваги взаємодію різних норм та принципів), достовірності (інформація, на якій ґрунтується правова позиція, повинна бути надійною та перевіреною), об'єктивності (правова позиція повинна враховувати об'єктивні реалії, уникати суб'єктивності та впливу особистих переконань), юридичної чистоти (правова позиція повинна бути відокремлена від політичних, економічних та інших факторів, що можуть спотворювати її об'єктивність), адаптованості до міжнародних зобов'язань (правова позиція має враховувати та відповідати міжнародним стандартам та договорам, які ратифіковані країною), реалізованості (правова позиція повинна бути здійсненою на практиці, а не лише залишатися на рівні теоретичних концепцій), практичної значущості (правова позиція повинна мати позитивний ефект для суспільства та вирішувати конкретні практичні завдання).

Використані джерела:

1. Мельничук С. М. Інтерпретаційно-правові позиції Конституційного Суду України: загальнотеоретичні питання. *Форум права*. 2021. № 66 (1). С. 15-24.
2. Ткачук П. М. Правові позиції Конституційного Суду України. *Вісник Конституційного Суду України*. 2006. № 1. С. 10–21.
3. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 200 с.

УДК 340.12(477)

Медвідь Ф. М.,
*доктор наук в галузі політології, кандидат філософських наук,
професор кафедри теорії держави і права та конституційного права,
доцент, професор МКА,
академік Міжнародної академії безпеки життєдіяльності,
fedirmedvid86@gmail.com,
тел. моб. +38 097 149 61 01,
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-1302-3530>;*

Чорна М. Ф.,
*доктор філософії в галузі права,
докторантка Міжрегіональна академія управління персоналом*

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В умовах деокупації, яка виступає як процес в царині політико-правового фронту з питань протидії російській агресії, відновлення територіальної цілісності України, захисту прав громадян України в умовах війни й окупації та притягнення до юридичної відповідальності держави агресора, а також осіб і організацій, винних у скоєнні воєнних злочинів, колабораційній та іншій антидержавній діяльності [1, с. 1-224] аналіз і консолідація правової системи України, де під правовою системою розуміють, як правило, сукупність взаємопов'язаних між собою систем права та засобів її реалізації [12; 2, с. 123-130; 6, с. 333-344; 7, с. 120-128; 8, с. 135-148]. Правова система надає динамізму як системі законодавства, так і системі права, забезпечує фактичну реалізацію правових норм [16, с. 488-489]. П. Рабінович розмежовує правову систему і систему права, бо правова (юридична) система виступає як система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або у групі однотипних держав, до складу якої входять: різноманітні правові акти і діяльність відповідних суб'єктів по створенню таких актів; різноманітні види і прояви правосвідомості; стан законності та